

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐ

ԼԵՎՈՆ ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԳԱՆԻԵԼԻ ՄԱՐԳԱՐԵՈՒԹՅԱՆ Թ ԳԼԽԻ ԱՍՈՐԵՐԵՆՅԻՅ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԳԱՍԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ինչպես հայտնի է, հայագիտության մեջ տիրում է այն տեսակետը, որ հնագույն հայկական թարգմանություններում աստվածաշնչական քաղվածքները թարգմանվել են բնագրին զուգընթաց և ոչ թե պատրաստի վիճակում փոխառվել Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանությունից: Այս տեսակետի գիտական հիմնավորումը տվել է Հ. Աճառյանը դեռևս 1913 թվականին¹: Քննելով Տիմոթեոս Կուզի «Հակաճառության» հայերեն թարգմանության բնագիրը, Հ. Աճառյանն ապացուցեց, որ նրա սուրբգրական վկայակոչումները ոչ թե քաղված են Աստվածաշնչի մի պատրաստի հայերեն թարգմանությունից, ինչպես ենթադրում էր Գ. Տեր-Մկրտչյանը², այլ բնագրին համընթաց վերստին թարգմանվել են «Հակաճառության» թարգմանչի ձեռքով: Դրանով է բացատրվում այն փաստը, որ հաճախ աստվածաշնչական միևնույն քաղվածքը Տիմոթեոսի երկասիրության հայերեն բնագրում վերարտադրված է տարբեր ընթերցումներով:

Նշված տեսակետը մեկ անգամ ևս հաստատվում է Ափրահատ Զգոնի դավանարանական ժողովածուի ոսկեդարյան հայերեն թարգմանության շնորհիվ: Ժողովածուի ասորական բնագրի ԺԹ ճառում (§ 8—9), որին համապատասխանում է հայերեն թարգմանության ԺԸ ճառը, ամբողջությամբ մեջ է բերված Դանիելի գրքի Թ գլուխը: Հայ թարգմանչի համար դժվար չէր այդ ծավալուն հատվածը փոխ առնել Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանությունից, սակայն նա գերադասել է սուրբգրական մյուս վկայակոչումների նման այն նույնությամբ թարգմանել Ափրահատի ասորական բնագրից:

Ինքնըստինքյան ուշադրով այս փաստը հնարավորություն է տալիս նաև մի այլ հետաքրքիր դատողության համար: Ափրահատի հայերեն թարգմանության շնորհիվ պարզվում է, թե ասորերենից թարգմանվելու դեպքում Դանիելի գրքի հայերեն բնագիրը որքանով կտարբերվեր Աստվածաշնչի մեղ հասած հայերեն կանոնական թարգմանությունից³, որը կատարված է հունական նախօրինակի հիման վրա, և որքանով կարող էր ասորերենից կատարված թարգմանությունը սրբազրվել ըստ հունական բնագրի ու ստանալ ներկայիս վիճակը: Համեմատությունը ցույց է տալիս, որ տարբերություններն այնքան էական

¹ ՏԵՍ Հ. Աճառյան, Տիմոթեոս Կուզ և Ս. Գրքի նորաբեր թարգմանությունը, «Շողակաթ», Վաղարշապատ, 1913, էջ 1—22:

² ՏԵՍ Գ. Տեր-Մկրտչյան, Տիմոթեոս Կուզի «Հակաճառության» հայ թարգմանության ժամանակը և Սուրբ Գրքի երրորդ կամ «նորաբեր» հայ թարգմանությունը, «Արարատ», 1908, էջ 579—586:

³ Պայմանականորեն այդպես ենք կոչում Զոհրապյանի հրատարակությունը. տե՛ս «Աստվածաշունչ մատան Հին և Նոր Կտակարանաց, յաշխատասիրութենէ Հ. Զոհրապեան վարդապետի, Վենետիկ 1805»:

չեն, որպեսզի խանգարեին այդ խնդրի իրականացմանը: Ուստի հայ պատմագիրներն այն վկայությունը, որ ասորերենից կատարված աստվածաշնչական թարգմանությունները հետագայում սրբազրվել են հունական բնագրերի հիման վրա, բնագրական տեսակետից ես կասկածի տեղիք չի տալիս:

Նկատի ունենալով նշված հանգամանքների կարևորությունը, ասորե ներկայացնում ենք Գանիելի գրքի Թ գլխի բնական-համեմատական բնագիրը ըստ Ափրահատի հայերեն թարգմանության, զուգահեռաբար բերելով նաև Զոհրապյանի հրատարակության համապատասխան հատվածը՝ բնագրերի ընդհանրություններն ու տարբերություններն ակներև դարձնելու նպատակով: Բնագիրը կազմել ենք հետևյալ ձևագրերի հիման վրա.

E = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 496 (1669 թ.), էջ 133բ—135ա.

F = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 497 (1671 թ.), էջ 239ա—241բ.

N = Նոր Զուղա, ձև. 387 (1797 թ.).

S = Հոսմ, Վատիկանի գրադարան, ձև. arm. B 59 (XVIII դ. 1740 թ-ից առաջ).

T = Հոսմ, Վատիկանի գրադարան, ձև. arm. V 9 (XVIII դ., շուրջ 1719 թ.).

W = Վենետիկ, Մխիթարյան մատենադարան, ձև. 360 (XVIII դ.).

Y = Վենետիկ, Մխիթարյան մատենադարան, ձև. 1357 (XVIII դ.).

a = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 433 (XIX դ.), էջ 62բ—63ա.

b = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 498 (XVIII դ.), էջ 124ա.

c = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 499 (XVIII դ.), էջ 145բ—146ա.

d = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 2851 (1782 թ.), էջ 116ա—116բ.

e = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 3292 (XVIII դ.), էջ 103 բ—104ա.

f = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 3363 (1823 թ.), էջ 134բ—135ա.

g = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 4407 (XVIII դ.), էջ 123բ—124ա.

h = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 6452 (XVIII դ.), էջ 97բ—98ա.

i = Մաշտոցի անվան Մատենադարան, ձև. 9561 (XVIII դ.), էջ 148բ—149ա.

j = «Գիրք որ կոչի Զգոն արարեալ Սրբոյն Յակոբայ Երիցս Երանեալ Հայրապետին Մբժբին քաղարի՝ ըստ խնդրոյ սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, սակս մանկանց նորոյս սիովնի», Կ. Պոլիս, 1824, էջ 315—316:

NSTWY ձևագրերի համեմատության տվյալները քաղել ենք Ափրահատի հայերեն բնագրի՝ Գ. Լաֆոնտենի իրականացրած հրատարակությունից⁴, նրան համապատասխան պահպանելով նաև Մաշտոցի անվան Մատենադա-

⁴ Տե՛ս Guy Lafontaine, La version arménienne des oeuvres d'Arhraate le Syrien, *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium*, t. 382—383, 405—406, 423—424. Arm. 7—8, 9—10, 11—12, Louvain, 1977—1980.

բանի № 496 և 497 ձեռագրերի EF հապավանիչերը: Լատինական այբուբենի փոքրատառերով նշել ենք այն ձեռագրերը, որոնք չեն օգտագործվել Գ. Լաֆոնտենի կողմից: Դժբախտաբար բնագրի մեծ մասը (Թ, 3 խնդրել... — Թ, 20 ... մինչդեռ ևս) պահպանվել է միայն EF ձեռագրերում, ուստի բացառված չէ, որ վերակազմված բնագրում լինեն որոշ հետամուտ ընթերցվածներ: Ինչ վերաբերում է նախապատիվ ընթերցվածների բնութագրին, ապա այս հարցում վճռական ենք համարել Ափրահատի երկի ասորական բնագրի⁵ տվյալները: Ափրահատի հայերեն ձեռագրերի ուղղագրական տարբերությունները հաշվի չենք առել: Որոշ փոփոխության ենք ենթարկել Զոհրայանի կետագրությունը:

ԳԱՆԻԷԼ Թ

Զոհրայանի հրատարակություն

1. Յամին առաջնորդի Գարեհի որդու Արշարայ ի զաակէ Մարաց, որ թագաւորեաց ի թագաւորութեանն Քաղզեացոց,

2. ևս Գանիէլ խելամուտ եղէ ի գրոց թուոյ ամացն, որ եղև բան Տեանն առ Երեմիայ մարգարէ, ի կատարումն աւերածոյն Երուսաղեմի յամս եթանասուն:

3. Եւ դարձուցի վերեսս իմ առ Տէր Աստուած իմ՝ խնդրել աղօթիք և խնդրուածովք, պահօք և խորհով:

4. Կացի յաղօթս առ Տէր Աստուած, գոհացայ և ասեմ՝ Տէր Աստուած, մեծդ և սքանչելի, որ պահես զուխս և զողորմութիւն սիրելեաց քոց, որոց պահեն զպատուիրանս քո:

5. Մեղաք, անօրինեցար, անիրաւեցար և ասպտամբեցար և խտորեցար ի պատուիրանաց քոց, և չիրաւանց քոց:

6. Եւ ոչ լուար ծառայից քոց մարգարէիցն, որք խօսեցան յա-

ԳԱՆԻԷԼ Թ

Ափրահատի հայերեն թարգմանություն

1. Որ ամ մի էր Գարեհ արքայի որդու Արտաշեսի յազգէ անտի Պարթևաց, որ թագաւորեաց ի թագաւորութեանն անդ Քաղզէացոց, որ ամ մի էր թագաւորութեան նորա,

2. ևս Գանիէլ իմացայ եւ ի միտառի ի գպրութենէ համարոց ամաց, տեսի ևս զի եղև պատգամ Տեանն, զի ասաց Երեմիա մարգարէ, իբրև կատարեցաւ եթանասուն ամ աւերածոյն Երուսաղեմի:

3. Համբարձի դաշս իմ ի վեր առաջի Տեանն Աստուծոյ՝ խնդրել աղաթիք և խնդրուածովք և պահովք և քրձաւ և մոխրով:

4. Եւ մատուցի զաղաթս առաջի Տեանն Աստուծոյ, խոստովանեցայ և ասացի՝ Խնդրեմ ի քէն, Տէր Աստուած, մեծդ և ահեղ, որ պահես զուխս և զշնորհս Երախտեաց սիրելեաց քոց, ոչք պահեն զպատուիրանս քո:

5. Մեղաք և յանցեաք, անաբինեցար և ամբարշտեցար, ասպտամբեցար և խտորեցար ի պատուիրանաց և չիրաւանց քոց:

6. Եւ ոչ լուար ծառայից քոց և մարգարէից, զոր ինչ խաւսեցան

⁵ SL^u I. Parisot, Aphraatis Sapientis Persae Demonstrationes. „Patrologia Syriaca“ pars I, t. 1—2. Paris, 1894—1907.

նունը առ թագաւորս մեր և առ իշխանս մեր և առ հարս մեր և առ ամենայն ժողովուրդս երկրին:

7. Քո Տէր արգարութիւն, և մեր ամօթ երեսաց իբրև յաւուր յայսմիկ առն Յուդայ և բնակչաց Երուսաղեմի և ամենայն Իսրայելի՝ մերձաւորաց և հեռաւորաց յամենայն երկրի, ուր ցրուեցեր զնոսա անդր վասն անհնազանդութեան իրեանց, զոր անհնազանդեցան քեզ, Տէր:

8. Մեր ամօթ երեսաց մերոց, և թագաւորաց մերոց և իշխանաց մերոց և հարցն մերոց, որք մեղաք:

9. Եւ Տեառն Աստուծոյ մերոյ գթութիւնք և բարութիւնք, զի ապստամբեցաք ի Տեառնէ:

10. Եւ ոչ լուաք ձայնի Տեառն Աստուծոյ մերոյ՝ զնալ յօրէնս նորա, զոր ետ առաջի մեր ի ձեռն ծառայից իւրոց մարգարէից:

11. Եւ ամենայն Իսրայել անցին զօրինօք քովք, և խտտորեցան, զի մի լուիցեն ձայնի քում. և եկին ի վերայ մեր անէծն և երդումնն, գրեալ յօրէնս Մովսիսի ծառայի քո, Տէր, զի մեղաք նմա:

12. Եւ հաստատեաց զբանս իւր, զոր խօսեցաւ ի վերայ մեր և ի վերայ դատաւորաց մերոց, որ դատէին զմեզ՝ ածել ի վերայ մեր շարիս մեծամեծս, որ ոչ եղեն ի ներքոյ ամենայն երկնից, ըստ այնմ որ եղեն յԵրուսաղէմ:

13. Որպէս և գրեալ է յօրէնսն Մովսիսի՝ Այն ամենայն շարիք եկին ի վերայ մեր, և ոչ աղաչեցաք զերեսս Տեառն Աստուծոյ մե-

յանունը քո ի վերայ թագաւորաց մերոց և մեծամեծաց և վասն հարց մերոց և ի վերայ ամենայն ժողովրդեան երկրի:

7. Քո է, Տէր, յաղթութիւն, և մեր՝ ամաթ երեսաց որպէս այսաւր մարդոց Յուդայ և բնակչաց Երուսաղեմի և ամենայն Իսրայելիանց՝ հեռաւորաց և մերձաւորաց ընդ ամենայն աշխարհս, ուր և ցրուեցեր զնոսա ի մեզս իւրեանց, զի անարիւնեցան առ քեզ:

8. Տէր, մեր է ամաթ երեսաց, թագաւորաց մերոց և մեծամեծաց և հարց մերոց, վասն զի մեղաք քեզ:

9. Տեառն Աստուծոյ է ողորմութիւն և ներել թողութեան մեզաց, վասն զի ապստամբեցաք ի նմանէ:

10. Եւ ոչ լուաք ձայնի բարբառոյ Տեառն՝ զնալ ըստ արիւնաց նորա, զոր ետ առաջի մեր ի ձեռն ծառայից իւրոց մարգարէից:

11. Եւ ամենայն Իսրայելեանք անցին ըստ արէնս քո, խտտորեցան և ոչ լուան ձայնի բարբառոյ քո. և ածեր ի վերայ նոցա զանէծս և զհարուածս, որ ինչ գրեալ է յարէնս Մովսիսի ծառայի Աստուծոյ, վասն զի մեղաք առաջի նորա:

12. Եւ հաստատեաց զբանս իւր, զոր խաւսեցաւ վասն մեր և վասն դատաւորաց մերոց, ոչք դատեցինն զմեզ՝ ածել ի վերայ մեր զմեծամեծ շարիս, զի ոչ եղեալ իբրեւ զնա ի ներքոյ երկնից, որպէս եղեն յԵրուսաղէմ:

13. Ըստ գրոյն, զոր ստացեալն է յարէնս անդ Մովսիսի, եթէ՝ Այս ամենայն շարիք եկին հասին ի վերայ մեր, և ոչ մատուցաք

բոյ՝ դառնալ յանիրաւութեանց հարցն մերոց և խելամուտ լինել ամենայն հշմարտութեան քում:

14. Եւ դարթեալ Տէր Աստուած մեր ի վերայ շարեացն մերոց և ած զնոսա ի վերայ մեր, զի արդար է Տէր Աստուած մեր ի վերայ ամենայն գործոց իւրոց, զոր արար ընդ մեզ, և ոչ լուաք ձայնի նորա:

15. Եւ արդ, Տէր Աստուած մեր, որ հաներ զժողովուրդ քո յերկրէն Եգիպտացոց հզօր ձեռամբ, և արարեր քեզ անուն որպէս և յաւուր յայսմիկ, մեղաք և անօրինեցար:

16. Տէր, ամենայն ողորմութեամբ քով դարձցի սրտմտութիւն քո, և բարձցի բարկութիւն քո ի քաղաքէ քումմէ յԵրուսաղեմէ և ի լեռնէ սրբոյ քոյ. զի մեղաք, և առ անօրէնութեան մերում և հարցն մերոց Երուսաղէմ և ամենայն ժողովուրդ քո եղև ի նախատինս ամենեցուն, որ շուրջ զմեք էին:

17. Եւ արդ լո՛ւր, Տէր Աստուած մեր, աղօթից ծառայի քոյ և խընդրուածոց, և երևեցո՛՛ զերեսս քո վասն քո ի սրբութիւնն, որ աւերեցաւ:

18. Խոնարհեցո՛՛, Աստուած իմ, զուկն քո և լո՛ւր ինձ, բա՛ց զաշս քո և տե՛ս զապականութիւն մեր, և զքաղաքին քո, յորոյ վերայ կոչեցեալ է անուն քո: Զի ո՛չ առ արդարութեանց մերոց արկանեմք զգութիւն մեր առաջի քո, այլ վասն բազում գթութեան քոյ, Տէր:

19. Լո՛ւր, Տէր, բաւե՛ա, Տէր, անսա՛, Տէր, և մի՛ յամեր վասն

զաղաթս առաջի Տեառն Աստուծոյ, զի ապաշխարեցուք զանարեւնութիւնս մեր և իմացուք գիտել զհաւատս հշմարտութեան քո:

14. Եւ դարթոյց Տէր զշարն և ած ի վերայ մեր, վասն զի արդար է Տէր Աստուած մեր յամենայն գործս իւր զոր արար, և ոչ լուաք ձայնի բարբառոյ նորա:

15. Այսուհետեւ, Տէր Աստուած մեր, որ հաներդ զժողովուրդ քո յերկրէն Եգիպտացոց ի ձեռն հզար և ի բազուկ բարձր, և արարեր քեզ անուն որպէս և այսաւր, մեղաք և ամբարշտեցար:

16. Տէր, քստ ամենայն արդարութեան քում. զոր արարերդ ընդ մեզ, դարձցի սրտմտութիւն բարկութեան քո ի քաղաքէ յԵրուսաղեմէ և ի սուրբ լեռնէ քումմէ. վասն զի ի մեղս մեր և յանարեւնութիւն հարց մերոց ցրուեցաւ ժողովուրդ քո ընդ ամենայն աշխարհ, եղև Երուսաղէմ նախատ ամենայն ազգաց:

17. Այսուհետեւ լո՛ւր, Աստուած, զաղաթս ծառայի քո և զխնդրուածս մեր, և լուսաւորեա՛՛ զերեսս մեր ի սրբութիւնն քո, որ աւերեցաւ:

18. Վասն անուան քո խոնարհեցո՛՛, Աստուած, զուկն քո և լո՛ւր, բա՛ց զաշս քո և տե՛ս զաւերածս մեր և զանմարդութիւնս մեր, և զքաղաքն, որ կոչեցաւ անուն քո ի վերայ նորա: Ոչ եթէ յարդարութիւն ինչ մեր ապաստանիցեմք և մատուցանիցեմք զաղաթս առաջի քո, այլ ի քո յորդառատ ողորմութիւնն այդր:

19. Տէր, լո՛ւր, Տէր, արա՛ խնայութիւն, Տէր, ունկնդի՛ր ա-

քո, Աստուած իմ, զի անուն քո կոչեցեալ է ի վերայ քաղաքին քոյ:

20. Եւ մինչդեռ ես խօսէի և յաղօթս կայի և խոստովան լինէի զմեզս իմ և զմեզս ժողովրդեանն Իսրայելի, և արկանէի զգութս առաջի Տեառն Աստուծոյ իմոյ վասն լերինն սրբոյ,

21. Եւ մինչդեռ խօսէի յաղօթսն, և ահա այրն Գարրիէլ, զոր տեսանէի յառաջնում տեսլեանն, թուցեալ և մերձեցաւ առ իս, իբրև ի ժամ երեկոցին պատարագին:

22. Եւ խելամուտ արար զիս և խօսեցաւ ընդ իս և ասէ՝ Դանիէլ, այժմ եկի խելամուտ ասնել զքեզ:

23. Ի սկզբան աղօթից քոց ել պատգամ, և ես եկի պատմել քեզ, զի այր ցանկալի ես դու. արդ ա՛ժ զմտաւ զբանդ և ի մի՛տ առ զտեսիլդ:

24. Եւթանասուն եւթներորդ համառօտեցան ի վերայ ժողովրդեան քոյ և ի վերայ քաղաքին սրբոյ՝ ի վախճանել մեղաց և ի կնքել անօրէնութեանց և ի շնչել անիրաւութեանց և ի քաւել ամպարշտութեանց և ի դալ յաւիտենական արդարութեանն և ի կնքել տեսլեան և մարգարէի և յօժանել սրբութեան սրբութեանցն:

25. Եւ գիտասցես և խելամուտ լիցիս յելից բանին տալ պատասխանի, և ի շինելն Երուսաղեմի մինչև ցօծեալն առաջնորդ՝ եւթներորդ եւթն, և եւթներորդ վաթսուն և երկու. և զարձցին և շինեցին հրապարակքն և պարիսպք, և նորոգեցին ժամանակք:

րա և մի՛ յամենար վասն անուան քո, Տէր Աստուած իմ, վասն զի անուն քո կարգացաւ ի վերայ քաղաքիս և ի վերայ ժողովրդեան քո:

20. Մինչդեռ ես յաղաւթս կայի և խոստովանէի զմեզս իմ և զմեզս ժողովրդեան իմոյ Իսրայելի, և արկանէի զպաղատանս խնդրուածովք առաջի Տեառն Աստուծոյ իմոյ վասն սուրբ լերինն Աստուծոյ իմոյ,

21. Եւ մինչդեռ ես յաղաւթս անդ խաւսէի, և զայր Գարրիէլ, զոր տեսի ի տեսլեան յառաջագոյն, թռչելով թռեաւ և սլացաւ, եկն յերկնից և մերձեցաւ առ իս ի ժամ երեկոցին պատարագին:

22. Եկն խաւսեցաւ ընդ իս և ասէ ցիս՝ Դանիէլ, այժմ իսկ եկի, զի ուսուցից քեզ:

23. Անդրէն ի սկզբան աղաւթից քոց ել պատգամ և վճիռ, և ես եկի ցուցանել քեզ, վասն զի ցանկալի ես. ի մի՛տ առ ի պատգամի աստ և իմացի՛ր ի տեսլեան անդ:

24. Եւթանասուն եւթներորդ հանգիցեն ի վերայ ժողովրդեան քոյ և ի վերայ քաղաքի սրբութեան քոյ՝ լնուլ զպարտիսն և կատարել զմեզս, առ ի թողութիւն մեղաց, առ ի բերել զարժանն ի սկզբանէ և առ ի կատարել զտեսիլս և զմարգարէս, և ի Քրիստոս Սուրբն Սրբոց:

25. Եւ գիտասցես և իմասցիս յելից բանի աստ, դառնալ և շինել զԵրուսաղէմ, և դալ արքայի Քրիստոսի եւթն եւթներորդք, և վաթսուն և երկու եւթներորդք. զարձցի և շինեցէ զԵրուսաղէմ՝ զփողոցս և զհրապարակս նորա մինչև ի վախճան ժամանակի:

26. Եւ յետ վաթսուն և երկուց
 և թնեքորդաց բարձցի օծութիւնն,
 և իրաւունք ոչ իցեն ի նմա. և
 քաղաքն և սրբութիւնն ապակա-
 նեացին առաջնորդան հանդերձ,
 որ գայցէ. և շնչեացին հեղեղաւ,
 և մինչև ի վախճան պատերազ-
 մին համառօտելոյ կարգեացէ
 զապականութիւն. և զօրացուցէ
 զուխտ բազմաց և թնեքորդ մի և
 կէս և թնեքորդի, զազարեցուցէ
 զսեղանս և զպատարագս, և մին-
 չև ի ծայրս անկեանն ապականու-
 թիւն, և մինչև ցվախճան և ցտազ-
 նապ կարգեացէ ի վերայ ապակա-
 նութեանն:

27. Եւ զօրացուցէ զուխտ բազ-
 մաց, և թնեքորդ մի և կէս և թնե-
 քորդի բարձցին զոհք և նուէրք. և
 ի վերայ տաճարին պղծութիւն
 աւերածոյն կացցէ, և մինչև ի
 վախճան ժամանակի կատարած
 տացի ի վերայ աւերածին:

26. Եւ յետ վաթսուն և եր-
 կուց և թնեքորդաց սպանցի
 Քրիստոս, և նա ոչ իցէ. և քա-
 ղաքն սրբութեան ապականեացի
 ընդ արքային, որ եկն. և ի վախ-
 ճանին գերսիումն գերութեան մինչ
 ի վախճան պատերազմի համա-
 ռաւտիցն ապականութեան. և
 հզարացուցեն կտակարանք
 զբազումս և թնեքորդ մի և կէս
 և թնեքորդի և խափանեացէ զոզ-
 շակէզս և զպատարագս, և ի վե-
 րայ թեւոց պղծութեանն ապակա-
 նութիւն:

ՏԱՐԸՆԹԵՐՅՎԱԾԵՆԵՐ ԱՓՐԱՀԱՏԻ ՀԱՅԵՐԵՆ ԹԱՐԿՄԱՆՈՒԹՅԱՆ

- 1 — EF է — be արքային — EF ի յազգէ — Y պարթեայ — EF թաղաւորեցաւն — NSTWYabcdefghi թաղաւորութեան
- 2 — NSTWYabcdefgh շիբ որ ամ մի էր թաղաւորութեան նորա — WY շիբ ևս Գանձէլ — a և ևս Գանձէլ — NSTWYabcdegh շիբ իմացայ... մարգարէ — EF իբր — WY շիբ իբրև... Երուսաղեմի
- 3 — WY շիբ համբարձի... Աստուծոյ — F աղաւթաւք
- 7 — F ցրուեցերն
- 9 — EF ի նմանէն
- 10 — EF եզ փխ ևտ (ասոր. yhb) — E և մարգարէից
- 11 — F ածէ — EF Մովսէսի
- 12 — F իբր
- 13 — EF Մովսէսի — F եկին ևկին հասին — F ի մեր վերայ
- 14 — F ամենայն
- 15 — E արար
- 16 — F շիբ և (ի սուրբ) — F յանաւրէնութիւնն
- 19 — EF մեր փխ լուր (ասոր. šm')
- 20 — NSTabcdeghj և կացի յազօթս փխ յաղաւթս կայի — NSTabcdeghj խոստովան եզէ — NSabdhi շիբ իմոյ — NST արկանէր — STWYacdefij լերին — NSTWY abcdefghij շիբ Աստուծոյ իմոյ 2°
- 21 — a ազօթս -- NSTWYabcdeighig շիբ և (զայր) — Բոլոր ձեռագրերն ունեն զայր փխ զայր. ուզղել ենք ըստ ասորերենի (gbr'). հայերենի օրենքներով պետք է լինէր այր — EF տեօի ևս — NSTWYabcdeighij շիբ թոչեւոյ... սլացաւ — Y յերկնից ևկն փխ ևկն յերկնից — NSTWYabcdeighi երկոյին, j երկոյի
- 22 — NSTWYabcdeighij շիբ եկն — NSTWYabcdeighij շիբ ցիս — EF այժմեան

23—*ի սկզբանէ*—EF աղաւթիցն—*ա ե ի միա*—NSTWYabcdeighij շիբ *ի տեւեան*
անդ

24—N *եւթներորդն*—EFab *բո 1°*—Efa *բո 2°*—NSTWYabcdeighij *զմեղսն*

25—Y շիբ *և 1°*—EFNSTWadeg յիշեւ լիս շինեւ—Wj շիբ *և զալ . . . զերուսաղէմ*—
ի կալ փխ զալ—N *արքային*—F *եւթն եւ*—FYij շիբ *եւ վաթսուն եւ երկու եւթներորդ*—
Eae շինեացի 2°—E *ծրուսաղէմ 2°*—Nbh *մինչև*

26—Nbceighij շիբ *և 2°*—*և ի վախճանին ընթերցվածն ունի միայն յօրինակը. մյուս*
բոլոր ձեռագրերում ինքն բացակայում է, իսկ վախճանին բառի փոխարեն EF ձեռագրերը
տալիս են վախճանն—EWYcefgij *զերութեանն*—*ա կատարածի փխ պատերազմի*—ENSTWY
abcdeighij *ապականութեան*—NSTWYbcdeghij *եւթներորդի մի*—adghi *թւոց*—NSTWY (?)
ի պղծութեան—EFTWYcegi *ապականութիւնն, ի շիբ*

Л. А. ТЕР-ПЕТРОСЯН

IX ГЛАВА КНИГИ ДАНИИЛА, ПЕРЕВЕДЕННАЯ С СИРИЙСКОГО НА АРМЯНСКИЙ В V В.

(Резюме)

Статья посвящена публикации IX главы Книги Даниила, которая полностью цитирована в армянском переводе сборника Афраата, известного сирийского писателя IV в. Публикация позволяет делать интересные выводы, относящиеся к истории армянского перевода Библии.

L. H. TER-PETROSSIAN

LE IXe CHAPITRE DU LIVRE DE DANIEL TRADUIT DU SYRIAQUE EN ARMENIEN AU Ve SIECLE

(Résumé)

L'article est consacré à la publication du IXe chapitre du Livre de Daniel, qui est entièrement cité dans la traduction arménienne du recueil d'Aphraate, célèbre écrivain syrien du IVe siècle. La publication permet d'en venir à d'intéressantes conclusions concernant l'histoire de la traduction arménienne de la Bible.